

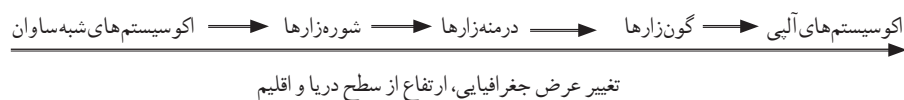

سخن مدیر مسئول

ضرورت تغییر رویکرد در مدیریت محیط‌های طبیعی کشور

قسمت پنجم: ضرورت تغییر رویکرد در مدیریت مراتع: تدوین طرح‌های مرتع‌داری با رویکرد اکوسیستمی

در نوشته‌های قبلی اشاره شد که علم مرتع‌داری در ایران در تمامی سطوح آموزشی، پژوهشی و اجرا، علم مدیریت چراست، طبقه‌بندی مراتع به مراتع درجه یک، دو و غیره، تعیین ظرفیت چرا، صدور پروانه چرا و در نهایت تدوین طرح‌های مرتع‌داری همگی نشان‌دهنده این موضوع هستند. این رویکرد علاوه بر اینکه نتوانسته ارتباط منطقی و پایداری را بین دام و مرتع برقرار کند، سبب شده است تا پدیده‌هایی چون «وجود دام مضاعف در مراتع» و «عدم تعادل دام و مرتع» تبدیل به اصطلاحات رایج در گفتمان مدیریت مراتع کشور شود، همچنین عدم شناخت کافی از اهمیت و ظرفیت اکوسیستم‌های مرتعی در تمام سطوح مدیریتی کشور باعث شده است همگان، عرصه‌های مرتعی کشور را به‌عنوان ذخیره زمین برای پروژه‌های توسعه‌ای و عمرانی آینده محسوب کنند، در حالی که اکوسیستم‌های مرتعی گسترده‌ترین، متنوع‌ترین و ارزشمندترین رویشگاه‌های طبیعی کشور هستند و ضروری است با پذیرش رویکرد «اکوسیستم محور»، ویژگی‌ها، ظرفیت‌ها و نوع خدمات هر یک از آنها شناسایی شوند و اقدام لازم برای حفاظت، احیا و بهره‌برداری از آنها انجام شود. با این هدف، در شورای راهبردی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و در کارگروه مرتع با مشارکت بخش آموزش و اجرا، زمینه این تغییر رویکرد فراهم شده است. با استفاده از اسناد و منابع علمی، ابتدا مجموعه اکوسیستم‌ها، که در ذیل عنوان مراتع قرار می‌گیرند، شناسایی شدند. این جداسازی تحت تأثیر متغیرهای مهم محیطی مثل عرض جغرافیایی، ارتفاع از سطح دریا و اقلیم است، بنابراین به راحتی قابل شناسایی و تفکیک هستند، این اکوسیستم‌ها شامل اکوسیستم‌های شبه ساوان، شوره‌زارها، درمنه‌زارها، گون‌زارها و اکوسیستم‌های آلبی و نیمه‌آلبی هستند.

همچنین در کنار این اکوسیستم‌های هویت‌دار، سایر اکوسیستم‌ها مانند اکوسیستم‌های مارنی (Bad Lands)، ماسه‌زارها (Sand Dune) و مانداب‌ها (Wet Lands) به صورت پراکنده در نقاط مختلف کشور گسترده شده‌اند.

با دسته‌بندی و جداسازی این اکوسیستم‌ها می‌توان براساس ماهیت و ظرفیت آنها برنامه‌ریزی کرد. تدوین طرح‌های مرتع‌داری با توجه به شناخت کلان رویشگاه‌ها در چهارچوب یک اکوسیستم، به راحتی اتفاق می‌افتد. با این رویکرد می‌توان طرح مرتع‌داری را در یک اکوسیستم با توجه به شکنندگی آن و با محوریت حفاظت، تدوین و عملیاتی کرد، همچنین می‌توان برای چرای دام و تأمین علوفه برنامه‌ریزی کرد، علاوه بر این می‌توان خطوط قرمز حفاظتی و مدیریتی موضوع تنوع زیستی را با توجه به مراکز گونه‌زایی، رویشگاه گونه‌های انحصاری و در معرض خطر، رویشگاه‌های ویژه یا شکننده و در معرض فرسایش و زوال، شناسایی و مدیریت کرد. در نتیجه می‌توان مدیریت مراتع را با پذیرش رویکرد اکوسیستم‌محور و پذیرش تدوین طرح‌های مرتع‌داری در مقیاس اجرایی، به صورت جامع پیگیری و عملیاتی نمود.